

LIETUVOS NOTARŲ RŪMAI

TESTAMENTAI IR TURTO PAVELDĖJIMAS

www.notarurumai.lt

Kiekvienas pilnametis ir veiksnus šioje srityje asmuo gali sudaryti testamentą

Testamentas yra vienašalis asmenis teisės aktų nustatyta tvarka sudarytas sandoris, kuriame išreiškiama tik testatoriaus valia. Taigi testamentą gali sudaryti tik pats testatorius, jis negali būti sudaromas per atstovą. Testamentu testatorius laisva valia numato, kokį ir kam turtą jis nori palikti po savo mirties.

Asmeninis testamentas. Tai ranka surašytas ir pasirašytas testamentas, kuriame nurodytas testamentą surašiusio asmens vardas, pavardė, testamento sudarymo data (metai, mėnuo ir diena) ir vieta, išvardijamas paliekamas turtas ir įpėdiniai. Jis gali būti surašytas bet kokia kalba. Testamente turi būti surašyta, kam ir kokį turtą palieka jo sudarytojas. Asmeninį testamentą užklijuotame voke pats testatorius gali perduoti saugoti notarui. Testatorius bet kada pats ar per specialiai įgaliotą atstovą bet kada gali atsiimti testamentą. Neperdavus testamento saugoti, po testatoriaus mirties ne vėliau kaip per vienus metus įpėdiniai turi jį pateikti teismui patvirtinti (tokiu atveju galioja tik teismo patvirtintas testamentas), todėl išlieka rizika, kad įpėdiniais neradus asmeninio, neperduoto notarui saugoti testamento, įpėdiniai jo neras ir paskutinė testatoriaus valia liks neįgyvendinta. Taip pat net ir perdavus asmeninį testamentą saugoti išlieka rizika, kad testamentas surašytas netinkamai, nes kvalifikuoti teisininkai negali patikrinti jo turinio ir formos, todėl po sudarytojo mirties jis gali būti pripažintas negaliojančiu. Faktai apie notarui perduotą saugoti ar atsiimtą iš saugojimo asmeninį testamentą registruojami Testamentų registre.

Oficialusis testamentas. Tai testamentas, kuris yra sudarytas raštu dviem egzemplioriais ir patvirtintas notaro. Oficialiajame testamente nurodoma jo sudarymo vieta ir laikas (metai, mėnuo, diena, valandas ir minutės), sudarytojas, išvardijamas paliekamas turtas ir įpėdiniai. Surašytas testamentas perskaitomas, pasirašomas testatoriaus ir užregistruojamas notariniame registre. Vienas egzempliorius duodamas testatoriui, o kitas lieka jį patvirtinusioje įstaigoje. Informacija apie testamento sudarymo faktą ir turinį iki testatoriaus mirties nėra skelbiama. Testatorius turi teisę bet kada pakeisti, papildyti ar panaikinti sudarytą testamentą ir sudaryti naują. Faktai apie sudarytą, panaikintą ar pakeistą testamentą registruojami Testamentų registre.

Bendrasis sutuoktinių testamentas. Šiuo testamentu abu sutuoktiniai vienas kitą paskiria įpėdiniu ir po vieno sutuoktinio mirties visą mirusiojo turtą paveldi pergyvenęs sutuoktinis, išskyrus privalomąją palikimo dalį. Bendrąjį sutuoktinių testamentą gali sudaryti tik susituokę asmenys. Bendrasis sutuoktinių testamentas turi būti patvirtintas notaro. Bendroju sutuoktinių testamentu kiekvienas sutuoktinis palieka visą savo turtą vienas kitam. Testamentu gali būti paskirtas įpėdinis, kuris paveldės turtą, mirus pergyvenusiam sutuoktiniui, šiam įpėdiniui gali būti paliekamas ne tik visas pergyvenusio sutuoktinio turtas, bet ir konkretūs daiktai. Bendrasis sutuoktinių testamentas gali būti panaikintas vieno sutuoktinio valia, notarui patvirtinus pareiškimą apie testamento panaikinimą. Sutuoktinio sudaryti testamentai (asmeniniai ir oficialieji), neatšaukus bendrojo sutuoktinio testamento negalioja. Bendrasis sutuoktinių testamentas netenka galios, jei iki pirmojo sutuoktinio mirties santuoka nutraukiama, paduodamas prašymas nutraukti santuoką arba sutuoktinis davė sutikimą išsiuokti. Faktai apie sudarytą, panaikintą ar pakeistą testamentą registruojami Testamentų registre.

Testamento turinys

Paliekamas turtas ir įpėdiniai. Visą arba dalį turimo turto testamento sudarytojas gali palikti vienam ar keliems asmenims. Jie gali būti tiek giminaičiai, tiek bet kurie kiti asmenys. Turtą taip pat galima palikti valstybei, savivaldybėms, juridiniams asmenims, visuomenei naudingiems ir labdaros tikslams. Testamento sudarytojas (-ai) gali nurodyti kitą (-us) įpėdinį (-ius), kurie paveldėtų, jei pirmasis nurodytas įpėdinis numirtų iki testatoriaus mirties ar atsisakytų palikimo.

Testamente galima įrašyti, kas iš galimų įpėdinių pagal giminystės liniją negali pretenduoti į paliekamą turtą. Taip iš kažkurių įpėdinių atimama paveldėjimo teisė.

Testamente nenurodžius, kokiomis dalimis paliekamas turtas, jis dalijamas lygiomis dalimis visiems į testamentą įrašytiems įpėdiniams. Taip pat testatoriaus turto dalis, kuri nenurodyta testamente, padalijama tarp įpėdinių pagal įstatymą.

Papildomos sąlygos ir įpareigojimai. Testamente taip pat galima nurodyti prievolės ar įsipareigojimus, kuriuos turės įvykdyti turtą paveldintys asmenys. Paminėtina, kad neteisėtos sąlygos ir sąlygos, prieštaraujančios visuomenės papročiams ar pažeidžiančios geros moralės reikalavimus, negalioja.

Testamento vykdytojas. Testatorius testamentu taip pat gali paskirti testamentą vykdytoją, kuriuo gali būti įpėdinis ar bet kuris kitas asmuo, išskyrus tą, kuris testamente pasirašo už testatorių. Paskirtas asmuo turi sutikti su testamentą vykdytojo pareigomis ir paprastai jo sutikimas išreiškiamas testamente, kuriame jis ir pasirašo.

Palikimo priėmimas ir atsakomybė už palikėjo skolas

Terminas. Kad įgytų palikimą, įpėdinis privalo jį priimti. Paprastai palikimas priimamas per tris mėnesius nuo palikėjo mirties paduodant pareiškimą palikimo atsiradimo vietos notarui. Įpėdinis (tiek testamentinis, tiek pagal įstatymą) turi teisę per tris mėnesius nuo palikimo atsiradimo dienos atsisakyti nuo palikimo paduodamas pareiškimą notarai. Neleidžiama palikimą priimti / atsisakyti iš dalies arba su sąlyga ar išlygomis.

Praleidus trijų mėnesių terminą palikimui priimti, jis gali būti atnaujinamas tik teismui nustatčius, kad jis praleistas dėl svarbių priežasčių. Įpėdiniams nepriėmus palikimo, paveldimas turtas paveldėjimo teise pereina valstybei.

Notaras, kuriam pateikiamas pareiškimas. Pareiškimas apie palikimo priėmimą / atsisakymą paprastai paduodamas notarui, kuriam teisingumo ministro įsakymu yra priskirta paveldėjimo atvejais aptarnauti teritoriją, kurioje buvo paskutinė mirusiojo gyvenamoji vieta. Notarų teritorijų paskirstymą galima rasti Notarų rūmų internetinėse svetainėse www.notarurumai.lt skiltyje „Notarai“ ir eNotaras informacinės sistemos išoriniame portale www.enotaras.lt skiltyje „Notarų biurai“. Įpėdinis pareiškimą apie palikimo priėmimą / atsisakymą gali pateikti ir bet kuriam kitam Lietuvos Respublikoje dirbančiam notarui. Tokiu atveju jo pareiškimas yra persiunčiamas notarui, kuriam priskirta aptarnauti teritoriją paveldėjimo atvejais. Faktai apie palikimo priėmimą / atsisakymą yra registruojami Testamentų registre.

Atsakomybė už palikėjo skolas. Įpėdinis, priėmęs palikimą, padavęs pareiškimą notarui, už palikėjo skolas atsako ne tik paveldėtu, bet ir savo turtu. Siekdamas apriboti savo atsakomybę už palikėjo skolas, įpėdinis gali pareiškime apie palikimo priėmimą nurodyti, kad jis palikimą pageidauja priimti pagal turto apyrašą – tokiu atveju už palikėjo skolas jis atsako tik paveldėtu turtu. Priėmus palikimą pagal apyrašą, notaras išduoda vykdomąjį pavedimą, kuris ne vėliau kaip per dvi savaites turi būti pateiktas įvykdyti bet kuriam palikimo atsiradimo vietos apylinkės teismo veiklos teritorijoje veikiančiam antstoliui.

Paveldėjimo teisės liudijimas ir įpėdinių tarpusavio santykiai

Įpėdiniai, priėmę palikimą, paveldimo turto savininkais yra laikomi nuo palikėjo mirties, tačiau kiekvienas įpėdinis, kuris priėmė palikimą, gali prašyti palikimo atsiradimo vietos notaro išduoti paveldėjimo teisės liudijimą – dokumentą, kuris patvirtina, kad įpėdinis priėmė palikimą ir įgijo nuosavybės teises į paveldėtą turtą. Šis dokumentas išduodamas suėjus trims mėnesiams nuo palikėjo mirties dienos. Įgyvendinat vieno langelio principą, notaras įpėdiniams paveldint nekilnojamuosius daiktus, tiesiogiai perduoda prašymus Nekilnojamojo turto registrai įregistruoti atsiradusias įpėdinių daiktines teises.

Paveldėjimo teisių perleidimas. Iki paveldėjimo teisės liudijimo išdavimo, įpėdiniai vienas kitam ar tretiesiems asmenims gali perleisti savo paveldėjimo teises arba idealiąją jų dalį. Galima tiek dovanoti, tiek perduoti paveldėjimo teises. Paveldėjimo teisių įgijėjas perima įpėdinio teises ir pareigas įsigytų teisių dalyje.

Paveldimo turto pasidalijimas. Kai yra keletas įpėdinių, jų paveldėtas turtas yra visų šių įpėdinių bendroji dalinė nuosavybė, jeigu testamentu nenustatyta kitaip. Įpėdiniai, siekdami užtikrinti efektyvesnį paveldėto turto valdymą, naudojimą ir disponavimą, iki įpėdinių teisių į daiktus įregistravimo viešame registre, bendru susitarimu gali pasidalyti paveldėtą turtą. Dalijantis nekilnojamuosius daiktus padalijimas forminamas notarine sutartimi, kuri įregistruojama Nekilnojamojo turto registre. Įpėdiniams nesusitarus dėl paveldėto turto pasidalijimo, paveldėtą turtą pagal kiekvieno iš įpėdinių ieškinį padalija teismas.

Tarptautinis paveldėjimas

2015 m. rugpjūčio 17 d. Europos Sąjungos valstybėse narėse (išskyrus Airiją, Daniją ir Jungtinę Karalystę) pradėtas taikyti vadinamasis Paveldėjimo reglamentas. Šis reglamentas aktualus tais atvejais, kai paveldėjimo santykiai yra tarptautinio pobūdžio, pavyzdžiui, paveldimas turtas yra kelyse valstybėse, palikėjas turėjo kelias gyvenamąsias vietas skirtingose valstybėse.

Pagrindinis Paveldėjimo reglamento tikslas – nustatyti, kad esant tarptautiniam elementui, kelyse valstybėse nebūtų tvarkomos skirtingos paveldėjimo bylos, tačiau būtų tvarkoma vienoje iš valstybių, kurioje buvo įprastinė palikėjo gyvenamoji vieta mirties dieną. Pavyzdžiui, jei Lietuvos Respublikos pilietis iki mirties 10 metų gyveno Ispanijoje, įprastine jo gyvenamąja vieta mirties dieną būtų laikoma Ispanija ir joje įpėdiniai turėtų kreiptis dėl paveldėjimo procedūrų įgyvendinimo. Šiuo atveju Ispanijos notaras būtų kompetentingas išduoti paveldėjimo dokumentus ir į Ispanijoje ir į Lietuvoje esantį tiek kilnojamąjį, tiek nekilnojamąjį mirusiojo turtą.

Siekiant užtikrinti, kad tarpvalstybinio pobūdžio klausimai būtų sprendžiami greitai, sklandžiai ir veiksmingai bei įpėdiniams būtų suteikta galimybė lengvai įrodyti savo statusą ir teises, tarptautinio paveldėjimo bylose įpėdinių prašymu gali būti išduotas standartizuotas Europos paveldėjimo pažymėjimas, kuris gali būti naudojamas kitoje nei išduota Europos Sąjungos valstybėje narėje. Kompetenciją išduoti Europos paveldėjimo pažymėjimus Lietuvoje turi notari.

Susipažinti su paveldėjimo procedūromis kitose Europos Sąjungos valstybėse galima Europos Sąjungos notariatų tarybos sukurtame internetiniame tinklalapyje „Successions in Europe“ (Paveldėjimo Europoje) www.successions-europe.eu ir Europos Komisijos sukurtame „Europos e.teisingumo portalo“ www.e-justice.europa.eu skiltyje „Paveldėjimas“ (informacija pateikiama ir lietuvių kalba).